

Izbeje vsak tiskovnik in valja s posameznimi vrednili v Mariboru s posredstvom na doma na celi leta 40 K, pri leta 20 K, za četrt leta 10 K. Izven Jugoslavije 50 K. Naročnina se pošlje na upravništvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroska cesta št. 5. List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje naprej. — Telefon št. 229. —

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Užje "Katal. Nakovnega društva" dobitvo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. Recepti se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Cena inseratov po dogovoru. Za večkratne oglašbe primere poslati. Nezaprite reklamacije se pošiljate pristoje. — Telefon št. 229. —

42. številka

Maribor, dne 20. oktobra 1921.

55. letnik.

Balkanizem proti jugoslovanstvu.

Centralisti, ki so pri nas zastopani v demokratih in samostojnih, pravijo, da vlada današnja vlada na podlagi popolne enakopravnosti treh narodov: Srbov, Hrvatov in Slovencev in da stremi za tem, da se ustvari iz teh treh plemen eden močen in enoten narod in da v naši državi sploh ni ne srbskega, ne hrvaškega, ne slovenskega vprašanja, temveč samo vprašanja enotnega jugoslovanskega naroda. Tako govorijo demokrati pri nas doma, dolgi v beograjskih družbah pa samo s to spremembo, da jugoslovanstvo zamenjavajo s srbstvom, Beograjska politika ni jugoslovanska, temveč srbska, ker politični prvaki že od nek daj živijo v mislih, ustvariti Veliko Srbijo, hrvaški in slovenski živeli pa podvrčijo srbskemu. Od teh namenov niso povzeli in odkar je konec svetovne vojne skušajo z vsemi sredstvi in z vso močjo, da jih izvedejo. Balkanizem in balkanske navade nam niso bile poznane, zato ni bilo težko velesrbskim politikom, zvaljati v objubani in lepi besedah v letu 1918 in 1919 dokaj slovenskih in hrvaških politikov današnje opozicije na svojo stran in do sodelovanja v vladi. Slovenci in Hrvati so videli tedaj v vsem političnem delovanju samo narodnostno smer in niso niti prišli na misel, da bi jih srbskanski politiki hoteli in mogli na kak naša izkoristiti.

S tem, da so jih dobili v vlado, so velesrbi dosegli, kar so hoteli. Dobro vedo, da druge evropske države, ki so velesrbsko politiko že poprej zlasti pa iz svetovne vojske poznale, z veliko pozornostjo zasledujejo vsak pokret mlade države Jugoslavije, so se hoteli sedaj pokazati celemu svetu kot edino sposobni državni vodniki, češ, glejte Hrvati in Slovenci, o katerih ste mislili, da vsled kulturnih in drugih razlik ne bodo mogli izhajati z nami, so se nam popolnoma udali — v vladi, ki se vodi po našem načinu, so dobili svoja skromna mesta, mi pa glavna beseda. Nekaj časa je pri tem nes ostalo in balkanska politična načela so se vedno bolj utrjevala, raslo je pa tudi spoznanje pri Slovencih in Hrvatih, da to ni pot jugoslovanstva, temveč pravega, pravečnega balkanizma, ki je že poprej tako umazano in nasilno politiko vodil na Balkanu.

Prislo je do razkola, na eni strani velesrbstvo, na drugi pa narodnozavedni Slovenci in Hrvati. Velesrbi jant so si obdržali vlado in v njej nekaj ljudi iz slovenskih in hrvaških

krajev, ki so izdali svoje narodne težnje, slovensko in hrvaško večino se pa potisnili v opozicijo. Manjšina je bila večini ustavo in danes smo tako daleč, da ves svet gleda na naše razmere kot na veliko čudo, ki ima primere samo še v nasilju nekdanje avstro-ugrske monarhije.

Na važnih mestih so samo Srbi, pa naj bo to v notranji ali v zunanji politiki. Velesrbska politična nadvlada gre za tem, da bi s silo zlomila politično zavest hrvaškega in slovenskega življa ter kar se le da izmolzla iz njega. Nalagajo se silni davki in srbski politiki izvajajo ta strašni davčni pritisk vedno tako, da z vso silo zadene Slovence in Hrvate, dobro vedo, da je pri nas red, da so vse reči natančno vključene in da je naš narod navajen, svoje obveznosti z največjo natančnostjo izpolnjevati, dočim se za Srbijo laško vedno najde kak izgovor. Najhujši davki so odmerjeni za one vrste produkcije in obrti, ki v Srbiji sploh ne obstojajo ali pa so še le v prvem početku.

Težke posledice te politike se kažejo na vseh straneh. Kakor hitro se je vlada postavila na stališče, da ne potrebuje narodovega odobrenja, da manjšina lahko vlada nad večino in da se v te svrhe lahko poslužuje tudi nasilja, je začel padati naš ugled.

Slovenci in centralizem.

Liberalci in samostojneži povražajo v svojem časopisju z neko sumljivo vztrajnostjo, da nam je centralizem potreben radi "narodnega edinstva" Srbov, Hrvatov in Slovencev. Če pogledaš v "Kmetijski list", "Jutro" ali "Slovenski Narod", se ti iz tega listov zrača velika skrb za bodočnost naše države. Človeku se zdi, da so takozvani "naprednjaki" vzeli vso ljubezen napram državi v zakup. Iz pisave njihovih listov je razvidno, da smatrajo vse nasprotnike sedanje vlade kot "državi nevarne elemente", katerim je treba z dobrim in hudim ob vsaki priliki dokazovati, da so na napačni poti.

Početje liberalcev in samostojnežev je hnavščina, kakor ji ni primere. Oni namreč dobro vedo, da je večina in sicer ogromna večina Slovencev proti centralizmu. Istotako se protivijo krivivnemu centralizmu tudi — bratje Hrvati. Ker pa belgrajski gospodje, kakor n. pr. Pribečević, Pašić itd., uvidevajo, da Hrvatov nikdar ne bodo pridobili za svoje centralistične ramene, zato so se z vso silo vrgli na Slovence. Z visokimi plačami si je Pribečević pridobil slovenskega učite-

lja. Slovenski učitelji stojijo danes z malimi, a častnimi izjemami v službi velesrbskega centralizma. Postavili so se v bojno fronto proti narodu, iz katerega sredine so sami izšli. Priganjenci za gospodarsko sužnost so med Slovenci maloštevilni. Najdete jih med slovenskimi izobraženci: advokati, uradniki, učitelji itd. Ti ljudje so v svoji brezvestnosti izkopal med slovkmetom in izobraženstvom nepremostljiv prepad. Nikdar ne bo slovenski kmet odpustil mestnim in podeželskim liberalcem, ki se zbirajo v demokratični in samostojni stranki, da so v zgodovinskih meseci ustaviteljnega dela iz gole sebičnosti in strankarskega sovraštva pripravljali slovenskemu na rodu gospodarske in kulturnopolitične okove centralizma.

Slovenci nismo velik narod. V državi SHS tvorimo od strani Hrvatov in Srbov maloštevilno manjšino, ki jo zamorejo v sedanji centralistični dobi ob vsaki priliki prezirati. Liberalci in samostojneži sicer pravijo, da imamo Slovenci v Beogradu povsod važno besedo, ker nam ministruljeta celjski advokat Kukovec in dolenski mesar Pucelj. Mi smo pa drugega mnenja ter pravimo: "Ali si Kukovec in Pucelj res domišljujeta, da ju je slovensko ljudstvo postavilo na sedanja mesta?"

Bodimo odkritosrčni! Dr. Kukovec je poslanec stranke, katero je slovensko ljudstvo ob priliki volitev v ustavitveno skupščino strašno obsodilo: od 40 poslancev, ki jih je bilo treba v Sloveniji izvoliti, so dobili demokrati po milosti volilnega načina samo tri poslance. V Beogradu se pa dr. Kukovec dela tako važnega, kakor da bi v žepu nosil zaupnico vseh Slovencev. Isto velja o Pucelju. Kdo je poveril temu človeku pravico, da govori v Beogradu v imenu vseh Slovencev? Samostojna kmetijska stranka se je prerila do upliva v državi edinole s pomočjo laži, farbanja in strašne golufije. Na stotine njenih pristašev se vzpričo davčnih bremen, ki nam jih sedaj ta vlada nalaga, roti, da nikdar in nikoli ne bodo več verjeli tem političnim sleparjem.

Boj kot kedaj je jasno, da stoji večina slovenskega ljudstva v taboru kmetiske zveze, oziroma Slov. ljudske stranke. In kljub temu nam vladajo danes ljudje, katerih slovensko ljudstvo ni postavilo na njihova mesta. Minister Pucelj je član stranke, ki danes v resnici med Slovenci nima več celih 20% privržencev, Kukovečeva stranka je tako oslabela, da niti v Ljubljani, ki je že od nekaj veljala za glavno trdnjavo liberalizma, ni došla županskega mesta. V Sloveniji nam ukazuje kot najvišji uradnik —

počrainski namestnik g. Ivan Hrišar, sicer pravičen človek, toda pristaja radikalne stranke, katere nima med Slovenci niti 150 prepričanih somišljenikov.

Voljo ljudstva so s centralizmom popolnoma pogazili! Naj se slovenski liberalci in samostojneži še tako ogrevajo za centralizem — Slovenci in Hrvati ga ne marajo in borili se bodo proti nazadnjaškemu paragrafom sedanje ustave tako dolgo, dokler si ne bodo izbojevali takšno državno ureditev, kakor bo odgovarjala potrebam in razvoju slovenskega ter hrvaškega ljudstva. Slovenci smo prestali že marsikaj, prestali bomo tudi sedanje dobo nasilja.

Vi vsi, ki se zbirate pod zastavo naše krščanske stranke, pomnite, da sledijo žalostnim dnevom tudi srečni časi! Centralizem je prehodno stanje. Slovenci nikdar ne bomo pelagali svojih tilnikov pod tujevo peto, še manj pod bratsko. Rama ob rami se bomo z brati Hrvati borili za revizijo ustave tako vztrajno, da si bo slovensko in hrvaško ljudstvo s pomočjo avtonomij zasiguralo boljšo bodočnost.

Samostojna — Dobnik in vera.

G. Dobnik hoče ljudstvu Samostojno slikati kot krščansko stranko ali vsaj kot stranko, ki ni zoper vero. Ta mož, ki ima pred klerikalizmom tak strah, ko hudič pred križem, se zna nazadnje svojo stranko proglasiti za klerikalno! Če bi njegovi pristaši znali dosledno misliti, bi morali itak njega, ki se dela takega "zagovornika" krščanstva, takoj proglasiti za — klerikalec, saj tako imenovani klerikalci dosti manj na političnih shodih o veri govorijo, kakor slabostni klerikalec Dobnik in tovariši. G. Dobnik, mi vas pravočasno svarimo: pri svoji grozni navdušenosti za "samostojno krščanstvo" ste vi v nevarnosti, da postanete sami to, kar vam je najbolj zoprno — klerikalec. Torej pazite!

Pa šalo na stran! Dobnik se to, kar bi rad dosegel, da bi namreč ljudje verjeli, da je Samostojna prijateljica vere, ne more posrečiti, ker vsa dejanja te stranke, besede in dejanja njih voditeljev in kuratorjev ravno nasprotno dokazujejo. Tako sirupeno, kakor n. pr. Vršnjak, Kušar, Schneiderl, Mrmoja itd. se na Slovenskem med ljudstvom nihče ni govoril zoper vero, cerkev, duhovniške Marijine družbe, oznanjevali so celo namesto Kristusove pasje vero, kakor so poročali časniki. Toliko lagal

Zaklad na otoku.

iz angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

"Silver", mu je odgovoril tovariš, an opazil sem, da ni bil samo rd. č v lice, ampak da je bil njegov glas hrapav, kakor krokarjev in da se mu je tresel kakor napeta vrva. "Silver", mu je pravil, "star si in pošten si, ali vsaj za takega veljaš, in pogumeu si tudi — ali pa se čisto motim v tob? In hočeš mi dopovedati, da se bos tudi ti dal zvaljati od teh lopovov? Ti že ne! In kakor gotovo mene Bog vidi, jaz rajši izgubim svojo roko! Da bi jaz pozabil svojo dolžnost —"

Čuden, neznan glas ga je prerinjal —

Nasel sem enega, ki je bil še pošten — In sedajle sem čul drugega.

Daleč tam zunaj v močvirju nekje je zadonel nevoljen glas, drug zadaj za njim mu je odgovoril.

In koj nato sem čul strašen, doogozategnjen krik —

Stene "Daljnogleda" so ga odbijale, jate močvirnih ptičev so hipoma srfotale kvišku in zatemnilo nebo.

Dolgo je še zvenel obupni krik — smrti v mojih ušesih, ko je že tihota spet zavladala po močvirju in ni bilo druga čuti kot plahutanje ptičev, ki so sedali nazaj na dreveje, in bomenje valov ob daljne pečine —

Tom je planil po koncu kot konj, če ga zadene bič. Silver ni traval očesom. Nepremično je stal na svojem mestu, lahno naslonjen na bergo. On je gledal tovariša, kakor kača, ki je vsak hip pripravljena, da zada strupeni zob svoji žrtvi.

"John —!" je vzkliknil Tom ter slegnil reko proti njemu.

"Roke kvišku!" je zaklical Silver in skočil par korakov nazaj, vktjub svoji bergli gibeno in varno kakor zurnjen telovadec.

"Roke kvišku tudi ti! — Si se vest imaš, pa se me bojiš! — Ampak, v imenu božjem, povej mi, kaj je to bilo —?"

"To —?" je ponavljal Silver in se smejal, pa previdneje, kot po navadi. Oči so mu bile čisto majhne v vedkem, zabuhlem licu, pa žarele so mu kakor živo ogle. "To —? O —, mislim, to je bil Allan."

Ubogi Tom je vzplamtel.

"Allan —?" je kriknil, "Bog mu daj večni mir, zvestemu mornarju! — Ti pa, John Silver, ti si bil dolgo moj prijatelj in tovariš, odslej pa nisi več. In če umrjem kakor pes, zvest bodem: oslal svoji dolžnosti! Ubil si Allana, kaj ne? — Ubij še mene, ako me moreš! Zaničujem te!"

In pridni, pogumni Tom mu je obrnil hrbet in stopil proti obrežju.

Pa ni mu bilo usojeno, da bi bil daleč prišel —

John je kriknil, pograbil bergo izpod pazduhe in z vso silo zagnal to čudno sulico po zraku. Zadel je Toma na hrbtnico pod zatilnikom.

Ubogi Tom je zakrivil z rokami po zraku, hlastnil po sapi in padel.

Ali je bil mrtev, ali samo omamljen, kdo ve? Verjetno je bilo, da mu je silni sunek bergle zlomil hrbtnico.

Pa ni imel časa, da bi prišel k zavesti —

Gibeno kakor opica, brez bergle, in na eni sami nogi je bil Silver v hipu nad njim in dvakrat mu je zabodel svoj nož do ročaja v prsi. Tja v svoje skrivališče sem čul njegovo glasno dibanje, ko je zavihtel nož.

Ne vem, kaj se pravi, onesvečtil se, je to vem, da mi je v tistem trenutku ves svet zaplaval pred očmi: v meglenem vrtincu, Silver in ptiči tu "Daljnogled" so plesali krog mene — zvonilo mi je v ušesih in divji glasovi so iz neznane daljave vpili name.

Ko sem se spet zavedel, je krvoločna pošast stala na svoji eni nogi, z bergo pod pazduho in s klobukom na glavi. Na trati je ležal Tom. Silver si je s šopom trave brisal krvavi lož in se ni prav nič zmenil za mrtvo truplo. Vse drugo je bilo neizpremenjeno, solnce je brezsrčno sijalo na kadeče se močvirje in na skalnate vrhove in težko sem verjel, da se je zgodil umor, da je bilo trenutek prej kruto končano ubogo človeško življenje pred mojimi očmi.

John pa je segel v žep, potegnil piščalko in nekaterikrat zažvižgal v anjo, da je oglušujoče donelo skozi vroči zrak.

Nisem sicer vedel, kaj pomenijo ti njegovi žvižgi, pa nov strah se mi je zbudil —. Njegovi tovariši bodo prišli —. Našli bi me —. Dva poštenjaka so že umorili, za Tomom in Allanom bi utegnil priti tudi jaz — na vrsto.